

# گۆرانکارییه‌کانی که شوهه‌وا له عێراق و ههریمی کوردستان؛ لیکه‌وته‌کانی زیادکردنی به‌ره‌مه‌ئینانی نه‌وت، کاره‌با، چیمه‌نتۆ و ئاسن له‌سه‌ر ئاو

16-10-2023

نووسه‌ره‌کان

مه‌حموود بابان

**کورتە :** ئیستا فراوانبوونی ئەم پیشه‌سازیانه له عێراق به‌شێوه‌یه‌که که‌وا، به‌س له که‌رتی نه‌وت رۆژانه 388 ملیۆن لیتر ئاو به‌کارده‌هێنرێت، که هه‌ندیک له کێلگه‌کان ئاوی رووباری فورات به‌کارده‌هێنن، ئەو بره‌ی له که‌رتی چیمه‌نتۆ به‌کارده‌هێنرێت که زۆر به‌ی ئاوی رووبار و بیره‌کان سالانه ده‌گاته 10.2 ملیار لیتر و له‌که‌رتی کاره‌با و به‌ره‌مه‌ئینانی کاره‌با به‌هه‌لم ده‌گاته 114 ملیۆن لیتر و له‌ پیشه‌سازی به‌ره‌مه‌ئینانی شیش ده‌گاته 2.8 ملیار لیتر!

عراق له رژيمه ندى ئه و 25 ولاته دابه كه به پى [داتاي نوڤى ئه تلهسى مه ترسى ئاو WRI](#) رووبه پرووى گوشارى زورى كه ميوونه وى ئاو ده بېته وه، كه نزيكه 80% سهرچاوه وى ئاوى به رده ست به كارده هينيت. به رده و اميدان به زيان له گه ل ئه م ئاسته ي گوشارى كه ميوونه وى ئاو، ئه و زيانى خه لك و كار و خوراك و ئاسايشى وزه ده خاته مه ترسييه وه، كه به دلنبايه وه به بى به رپوه بردنكى باشتر بو دابنكردن و به كارهينانى ئاو، ئه و به هوى گه شه دانيشتوان، گه شه ئابوورى و گوڤانى كه شوه و اووه، مه ترسييه كانى كه ميوونه وى ئاو له عراق سال به سال زياتر ده كات و ده خاته به رده م مه ترسييه كى گه و ره ترى گوشارى كه ميوونه وى ئاو كه له داها توودا ناتوانرېت دابنكرېت.

ههروه ها، ئه و ولاته ي رووبه پرووى گوشارى ئاو [1] ده بېته وه به واتاي ئه وه دېت كه به لوعه و بو ريبه كانى ئاو سهره راي كردنه وى قوفله كانيان ئاوى تيدا نيبه و حكومه ته كان ناچار ده بن قوفله كان بگره وه، كه ئه م سيناريؤيه ش به مدوايپانه له زور شوين روويداوه وه ك ئيران، به ريتانيا، هيندستان و عراق و هتد.

عراق به بى هه ريمى كوردستان ئيستا [4.520 مليون به رميل نهوت به ره مه ده هينيت](#) و رژيمه ندى پنجم له جيهان و دوومه لى له نيو ولاتانى ئوپيك وه رگرتووه و رژيمه 10% لى له دابنكردى نهوتى بو جيهان هه يه و سالانه ش به رژيمه 10.2% به ره مه مهينانى نهوتى له ماوه كانى رابردوو زيادكردوو و پلانى به رزكردنه وى ئاستى [به ره مه مهينانى بو 7 مليون به رميل نهوتى روژانه](#) تاوه كو 2027 هه يه، كه ئه مه ش به دلنبايه وه پيوستى به ئاوه! چونكه كيلگه نهوتيه كان بو پاراستنى بالانس ياخود زيادكردنى په ستان له نيو بيره كاندا بو زيادكردنى به ره مه مهينانى نهوت، ئه و ده بېت به ئاو ياخود گاز به كار بهين بو پر كرده وى بيره كان. له عراق تاوه كو ئه م ساته ش زياتر ئاو به كارده هينرېت، كه به گوته ي به رپوه به رى گشتى ئاوى به سره له هه ر چر كه به دا 4500 بو 5000 ليتر ئاو بو كيلگه كان دابنده كرېت Reinjection ده كرېته وه، كه هه ندېكيان ئاوى رووباره كان به كارده هينن.

له پرووى به ره مه مهينانى شيش و كارگه كانى ئاسنه وه له عراق و هه ريمى كوردستان 15 كارگه هه يه، كه تواناي به ره مه مهينانى سالانه يان 4.7 مليون تونه ، كه پيوستى به 2.8 مليار ليتر ئاو هه يه. ئيستا 10 كارگه ديكه ي به ره مه مهينانى ئاسن له ته واولى عراق و هه ريمى كوردستان له قوناخى جيبه جيكردن دان، كه ئاستى به ره مه مهينانى سالانه يان ده گاته 3.18 مليون تون ئاسن، كه ئه مه ش پيوستى به 2.8 مليار ليتر ئاوى ديكه يه.

له عراق و هه ريمى كوردستان 31 كو مپانيى حكومى و تايهت به به ره مه مهينانى چيمه ننو هه ن، كه ئه گه ر سالانه به نيوه ي تواناي خويان كار بكه ن ئه و پيوستيان به 50 مليون مه تر سيجا ياخود 5.13 مليار ليتر ئاو هه يه!

به مدايپه ش به هوى پيشكه و تنه كانى به ره مه مهينانى كاره باوه، ئيستا له هه ولير ويستگه به كى 300 ميگاواتى به ره مه مهينانى كاره با به هه لم كار ده كات، كه روژانه 28.15 مليون ليتر ئاوى پيوسته، كه سهرچاوه ي ئه م ئاوه زى گه و ره يه!

ليزه دا، هه لوه سته يه ك له سه ر فراوانبوونى ئه م چوار كه رته له عراق و ليكه وته كانى به كارهينانى ئاو بو به ره مه مهينانى هه ر به رميليك نهوت، به ك تون چيمه ننو، به ك تون شيش و به ك ميگاوات كاره با ده كه ين. له دوخى له مشيوه به ي عراق كه رووبه پرووى وشكه سالى، به بيا بانوون، كه ميوونه وى ئاو بووه ته وه، زيادكردنى ئه مانه به به كه وه كه زوربه ي ئاوى سه ر زه وى و زير زه وى به كارده هينيت، چ كارگه ريبه كى هه يه؟

## به ره مه مهينانى به ك به رميل نهوت چه ند به رميل ئاوى پيوسته ؟

نهوت [رژيمه 92% كو ي به ها ي](#) كالى هه نارده كراوى عراق پيكده هينيت، به پى داتاكانى ئوپيك كو ي به ها ي هه نارده كراوى عراق (2021) 86.298 مليار دولار بووه و، نهوت به ته نيا 79.788 مليار دولارى پيكهيناوه! ئه م پشت به ستنه به نهوت بو دابنكردى دارايى ولات و ئه و پلانه ي بو به رزكردنه وى ئاستى به ره مه مهينانى نهوت دانراوه تاوه كو 2027 به دلنبايه وه ده بېته هوى زيادكردنى مه ترسى و گوشارى كه ميوونه وى ئاو له عراق، چونكه كيلگه نهوتيه كان بو ماوه ي ئاستى به ره مه مهينان و زيادكردنى بره كه ي، پيوستيان به راگرتنى بالانسى په ستانى نيو بيره كه هه يه، چه ند نهوت ده رده هينرېت نه وه نده ئاو يان گاز پيوسته دووباره بكرېته وه شوينى نهوته كه، كه ئه م شيوازه ش له عراق جياوازه و له كيلگه به كه وه بو كيلگه به كى ديكه، له نيوه راست و باشوورى عراقيش زياتر ئاو و له كيلگه كانى هه ريمى كوردستانيش زياتر گاز بو ئه م مه به سته به كارده هينرېت.

بەپىي لىكۆلپىنەۋەيەكى [قەمەر ئىنجى](#) (2018)، عىراق مېژۋوبەكى دووردىزى لى بەكارھىننى ئاۋ بۇ بەرھەمھىننى نەۋت ھەيە، كە مىكانىزىمىكى گونجاۋە بۇ راگرتنى بالانسى بىرەكان ئەۋىش بەھۆي پىكھاتەي جىۋولۇجى كىلگە و بىرە نەۋتەكانەۋە. بەگشتى و بەتىكرا 1.3 - 1.5 بەرمىل ئاۋ بۇ بەرھەمھىننى ھەر بەرمىلىك نەۋت پىۋىستە، كە ئەم بېرەش تەنبا بۇ پاراستنى ھاۋسەنگى بىرەكەبە، ئەگەر بەئامانجى بەرزكردنەۋەي ئاستى بەرھەمھىننى نەۋت بىت ئەۋا ئەۋ بېرە زىاتر دەكات.

بە گوتەي [بەزىۋەبەرى گىشتى ئاۋى بەسەر](#)، ھەزارەتى سەرچاۋەكانى ئاۋى عىراق لى ھەر چىرەكەبەكدا 7000 لىتر ئاۋى شەتولعەرەب بۇ كۆمپانى نەۋتتەبەكان تەرخانكردوۋە، بەئام ھەموۋى بەكارناھىندىرت لىلەيەن كۆمپانى نەۋتتەبەكانەۋە كە كىلگە گەۋرەكانى نەۋت لى باشوۋرى عىراق بەزىۋەدەبەن، بەلكوۋ لىئوان 4500 بۇ 500 لىتر لى ھەر چىرەكەبەك دا بەكاردەھىننىرت.

بۇ نموۋە، لىسەر ئاستى كىلگە نەۋتتەبەكان لى باشوۋرى عىراق، كىلگەي نەۋتى مەجنوۋن 160 لىتر/چىرەكەبەك، نەھر بن عمر 160 لىتر/چىرەكەبەك، وىست قۇرپە-1 نىكەي 250 لىتر/چىرەكەبەك، وىست قۇرپە-2 نىكەي 200 لىتر كە لى رووبارى فۇراتەۋە ۋەردەگرېت، فەيىا 122 لىتر/چىرەكەبەك، سىبا 100 لىتر/چىرەكەبەك كە ئەم دوانەش لى شەتولعەرەۋە، ھەرۋەھا وىستگەي سوۋتانى گازى شەتولعەرەب 1000 لىتر لى چىرەكەبەك بۇ ساردكردنەۋە بەكاردەھىننىرت.

ئىستا، پلانى فراۋامكردنى بەرھەمھىننى تەنبا پەيۋەست نىيە بە ھاتنى كۆمپانىكان و ۋەبەرھىننى دەرەكى و تەنانت كۇتاي ئۆپىك و ئۆپىك پلەس بۇ ھەناردەكردنى نەۋت بەنىسبەت عىراقەۋە، [بەلكوۋ ئالنگارى گەۋرە دابىنكردنى ئاۋە بۇ خىستەجى](#) ئەۋ نەۋتەي بەرھەمدەھىننىرت ياخود زىادكردنى پەستانى كىلگە و بىرەكەبە بۇ زىادكردنى ئاستى بەرھەمھىننى نەۋت.

خالىكى گىرنگى دىكەي ئەم پىۋەسەيە پەيۋەستە بە تەمەنى كىلگە و بىرە نەۋتەكانەۋە لى عىراق، كە ئىستا پىۋىستى بە زىادكردنى پەستان و راگرتنى بالانسى پەستانى نىۋو بىر و كىلگەكان ھەيە، چۈنكە كىلگە و بىرە نەۋتتەبەكان تەمەنىكى زۇربان بە ئاستى سىروۋشتى پەستانى نىۋوخۇي بىرەكان بۇ بەرھەمھىننى نەۋت كاركردوۋە، بۇ نموۋەش دواي 60 سال لى بەرھەمھىننى نەۋت لى كىلگەي [نەۋتى رومىلە](#) بەتايبەتىش لى بەشى باكۋورى كىلگەكە پەستانى نىۋوخۇي بىرەكە دابەزىۋە و پىۋىستى بە دابىنكردنى ئاۋ بۇ بەرزكردنەۋەي پەستانى نىۋو بىرەكە ھەيە لىكاتى بەرھەمھىننى نەۋت، بۇ نموۋە لىم كىلگەيە لى 2013دا خوار 200 ھەزار بەرمىل ئاۋى رۇژانە پىۋىست بوۋە، بەئام لى 2019دا گەپشتوۋەتە 1.2 مىليۇن بەرمىل ئاۋ لى رۇژىكدا و لى 2021دا گەپشتوۋەتە 1.4 مىليۇن بەرمىل ئاۋى رۇژانە.

## يەك تۇن شىش و چىمەنتۇ چەند ئاۋى پىۋىستە؟

ئىستا لى عىراق و ھەرىمى كوردستان 15 كارگەي ئاسن و بەرھەمھىننى شىش ھەيە، كە 12يان دەكەۋنە سىۋورى ھەرىمى كوردستان. ئەم كارگانە سالانە تواناي بەرھەمھىننى 4.6 مىليۇن تۇن شىشيان ھەيە، بەگۋىرەي پارىزگاكانىش ھەۋلىر 2.06 مىليۇن تۇن، سلىمانى 1.88 مىليۇن تۇن، بەسەرە 350 ھەزار تۇن، كەربەلا 200 ھەزار تۇن، موسل 50 ھەزار تۇن و دھۇك 50 ھەزار تۇن.

ھەرۋەھا، ئىستا لى عىراق پلانى زىادكردنى بەرھەمھىننى شىش ۋەك نەۋت لى ئارادايە، بەشىۋەيەك چاۋەرواندەكرېت سالانە تاۋەكو كۇتايى 2024 نىكەي 3.18 مىليۇن تۇن دىكە بۇ كۆي بەرھەمھىننى ئىستا زىادبكرېت و بەشىۋەيەك كە كۆي بەرھەمھىننى شىش و ئاسن بگاتە سەرۋو 7.78 مىليۇن تۇن لى سالىكدا، ۋەكو لى خىستەي 1 و 2 دا ھاتوۋە.

بەگوتەي يەكىك لى خاۋەن كارگەكانى شىش لى ھەرىمى كوردستان جىاۋازى لى بەكارھىننى ئاۋ بۇ بەرھەمھىننى شىش لى ھەرىمى كوردستان و عىراق ھەيە، ئەۋىش بەھۆي جۇرى بەكارھىننى تەكنەلۇژىاي نۆپىۋە لى كارگەكان دا، بەئام بەگشتى بۇ ھەر تۇن شىش 600 لىتر ئاۋ بەكاردەھىننىرت. لىكاتىكدا بەپىي [ئازانسى پاراستنى ژىنگەي وىلابەتە بەكگرتوۋەكان](#) ئەمرىكا بەلەيەنى كەمەۋە بۇ ھەر تۇن 2000 لىتر ئاۋ پىۋىستە بۇ بەرھەمھىننى يەك تۇن.

ئەگەر بەتىكرا و بەگشتى بۇ ھەر تۇن شىش 600 لىتر ئاۋ بەكاربھىننىرت، ئەۋا ئىستا سالانە لى عىراق و ھەرىمى كوردستان 2.8 مىليار لىتر ئاۋ بۇ بەرھەمھىننى ئەۋ 4.7 مىليۇن تۇن شىش بەكاردەھىننىرت كە لىنۇخۇ بەرھەمدەھىننىرت، خالىكى دىكەي گىرنگ خىرا پەرسەندى ئەم كەرتەيە كە تاۋەكو 2024 ژمارەي كارگەكان دەگاتە 25 كارگە كە زۇرەي لىنۇۋەپاست و باشوۋرى عىراقە، ئەۋ 10 كارگە نۆپىە سالانە بۇ بەرھەمھىننى 3.18 مىليۇن تۇن شىش پىۋىستىان بە 1.9 مىليار لىتر ئاۋ ھەيە.

خىستەي 1: ئاستى بەرھەمھىننى شىش بەپىي پارىزگاكان لى ھەرىمى كوردستان و عىراق

کارگه‌های بهره‌مهندسی ناسن و شیش له عیراق و ههریمی کوردستان

| ژ  | ناوی کۆمپانیا/کارگه         | پارێزگا | بهره‌می سالاڤه/تۆن | بۆ ههر تۆن/600 لیتر |
|----|-----------------------------|---------|--------------------|---------------------|
| 1  | کارگه‌ی ناسنی ماس           | سلیماقی | 1,200,000          | 720,000,000         |
| 2  | کارگه‌ی ناسنی قان           | هه‌ولێر | 700,000            | 420,000,000         |
| 3  | کارگه‌ی ناسنی هیند          | هه‌ولێر | 585,000            | 351,000,000         |
| 4  | کارگه‌ی ناسنی مید           | هه‌ولێر | 360,000            | 216,000,000         |
| 5  | کارگه‌ی ناسنی نه‌لنما       | بهره    | 350,000            | 210,000,000         |
| 6  | کارگه‌ی ناسنی سلیماقی       | سلیماقی | 335,000            | 201,000,000         |
| 7  | کارگه‌ی ناسنی هه‌ولێر       | هه‌ولێر | 220,000            | 132,000,000         |
| 8  | کارگه‌ی ناسنی دارین         | هه‌ولێر | 204,000            | 122,400,000         |
| 9  | کارگه‌ی ناسنی کهریلا        | کهریلا  | 200,000            | 120,000,000         |
| 10 | کارگه‌ی ناسنی نه‌لنقا       | سلیماقی | 180,000            | 108,000,000         |
| 11 | کارگه‌ی ناسنی سویر          | سلیماقی | 150,000            | 90,000,000          |
| 12 | کارگه‌ی ناسنی ماستس         | سلیماقی | 72,000             | 43,200,000          |
| 13 | کارگه‌ی موسل بۆ ناسن و بۆلا | موسل    | 50,000             | 30,000,000          |
| 14 | کارگه‌ی ناسنی ده‌وک         | ده‌وک   | 50,000             | 30,000,000          |
| 15 | کارگه‌ی ناسنی توانا         | سلیماقی | 50,000             | 30,000,000          |
|    | کۆی گشتی                    |         | 4,706,000          | 2,823,600,000       |

سەرچاوه: کۆمپانیا سئیل، 2023-09-10، عه‌لی ئیبراھیم/ له 2023-10-12 راپۆرتێکه وهرگیراوه

سەرچاوه: کۆمپانیا سئیل، 2023-09-10، عه‌لی ئیبراھیم/ له 2023-10-12 راپۆرتێکه وهرگیراوه

خشته‌ی 2: ژماره‌ی ئه‌و کۆمپانیاپانه‌ی که ئیستا له قونای جیبه‌جیکردن بۆ بهره‌مه‌هندانی ناسن و شیش به‌پێی پارێزگاگان له ههریمی کوردستان و عیراق

کارگه‌ی بهره‌مه‌هندانی ناسن ئیستا له قونای جیبه‌جیکردن

| ژ  | ناوی کۆمپانیا/کارگه        | پارێزگا    | بهره‌می سالاڤه/تۆن | بۆ ههر تۆن/600 لیتر |
|----|----------------------------|------------|--------------------|---------------------|
| 1  | کارگه‌ی ناسنی یارز         | هه‌ولێر    | 650,000            | 390,000,000         |
| 2  | کارگه‌ی ناسنی حکومی به‌هره | بهره       | 600,000            | 360,000,000         |
| 3  | کارگه‌ی ناسنی قه‌یوان      | دیاله      | 500,000            | 300,000,000         |
| 4  | کارگه‌ی هیلال بایل         | بایل/هه‌نه | 325,000            | 195,000,000         |
| 5  | کارگه‌ی مشرووقی بایل       | بایل/هه‌نه | 300,000            | 180,000,000         |
| 6  | کارگه‌ی نه‌لحکم            | بهره       | 200,000            | 120,000,000         |
| 7  | کارگه‌ی ناسنی فاکتوری      | تەجەف      | 200,000            | 120,000,000         |
| 8  | کارگه‌ی ناسنی ناسریه       | ناسریه     | 180,000            | 108,000,000         |
| 9  | کارگه‌ی ناسنی بی سی        | کهرکوک     | 175,000            | 105,000,000         |
| 10 | کارگه‌ی عیاجی کازم         | بایل/هه‌نه | 50,000             | 30,000,000          |
|    | کۆی گشتی                   |            | 3,180,000          | 1,908,000,000       |

سەرچاوه: کۆمپانیا سئیل، 2023-09-10، عه‌لی ئیبراھیم/ له 2023-10-12 راپۆرتێکه وهرگیراوه

سالانە 4 مىليار تۇن چىمەنتۆ له جىھاندا بەكار دەھىنرېت كە نىزىكەى 3 مىليار تۇن دووانەئۆكسىدى له بەرھەمھىنانىيەو دەردەدرېتە نىو ھەوا، كە بەرپرسىيارە له رېژەى 8% دەردانى دووانەئۆكسىدى كاربۇن له جىھان و [لەدواى نەوتەو بەدووھم](#) گەرەترىن بەشدارىكارى گەرمبوونى جىھان دادنرېت، كە سال بە سال خواستى لەسەر زىاد بووھ.

ئىستا عىراق 18 كۆمپانىي چىمەنتۆى حكومى و 13 كۆمپانىي چىمەنتۆى كەرتى تايبەتى تىدايە، كە تواناي بەرھەمھىنانى سالانەيان 47 مىليۇن تۇن چىمەنتۆيە. كۆمپانىي حكومىيەكان تواناي 18 مىليۇن تۇن و كۆمپانىياكانى كەرتى تايبەت تواناي 29 مىليۇن تۇن چىمەنتۆيان ھەيە.

ئەگەر ئەم كۆمپانىيانە بەتواناي تەواوھتى خۇيانەوھ كار بكن ئەوا سالانە 101 مىليۇن مەتر سىجا يان 101.26 مىليار لىتر ئاويان بۇ بەرھەمھىنانى ئەو پرە پىويستە كە سالانە بەرھەمھى دەھىنن. بەرپويەكى دىكەدا ئەگەر بەتەنيا ئەو پرەى كۆمپانىي تايبەتەكان سالانە بەرھەمھى دەھىنن لىكبدەينەوھ ئەوا [بۇ ھەر تۇن چىمەنتۆ 2.126 مەتر سىجا ياخود 2126 لىتر ئاوى پىويستە](#)، واتە 61 مىليۇن مەتر سىجا يان 61 مىليار لىتر ئاوا!

ئىستا ھەوت [كارگەى بەرھەمھىنانى چىمەنتۆ](#) له ھەرىمى كوردستان ھەيە، كە شەشيان كار دەكات و يەككىيان تازە دەستكراوھ بەدرووستكردنى كە كارگەى [چىمەنتۆى داينە](#) له ھەولېر. ئەم كارگانە له تواناياندا ھەيە 16 مىليۇن 936 ھەزار تۇن چىمەنتۆ بەرھەمبھىنن، بەلام ئىستا 10 مىليۇن و 700 ھەزار تۇن بەرھەمدىنن، واتە لەسەدا 64ى ئەوھى له تواناياندايە بەرھەمىدىنن. ئەمەش سالانە پىويستى بە 22 مىليار لىتر ئاوا ھەيە، كە سەرچاوھى سەرەكى ئاوى رووبار و ژېر زەوييە.

خشتەى 3: دابەشبوونى كۆمپانىياكانى چىمەنتۆى كەرتى حكومى و تايبەت له عىراق و ھەرىمى كوردستان



| رد | نمای کلی میانیای                                       | شویل     | توانای یار هه مهینتان / سالیانه | متر سنجیا<br>/ سالیانه * | لیتر / سالیانه ** |
|----|--|----------|---------------------------------|--------------------------|-------------------|
| 1  | کۆ میانیای چیمهنتق یاسره                               | یاسره    | 600,000                         | 1,275,600                | 129,600,000       |
| 2  | کۆ میانیای چیمهنتق کهر یهلا                            | کهر یهلا | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 3  | کۆ میانیای چیمهنتق کوقه                                | نهجیف    | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 4  | کۆ میانیای چیمهنتق یابیل                               | یابیل    | 200,000                         | 425,200                  | 43,200,000        |
| 5  | کۆ میانیای چیمهنتق قایم                                | نهانبار  | 1,000,000                       | 2,126,000                | 216,000,000       |
| 6  | کۆ میانیای چیمهنتق قهلوچه                              | نهانبار  | 291,000                         | 618,666                  | 62,856,000        |
| 7  | کۆ میانیای چیمهنتق کویمهسه                             | نهانبار  | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 8  | کۆ میانیای چیمهنتق کهر کوک                             | کهر کوک  | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 9  | کۆ میانیای چیمهنتق موسفتنا                             | موسفتنا  | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 10 | کۆ میانیای چیمهنتق نهجیف                               | نهجیف    | 156,000                         | 331,656                  | 33,696,000        |
| 11 | کۆ میانیای چیمهنتق سهماوه                              | سهماوه   | 400,000                         | 850,400                  | 86,400,000        |
| 12 | کۆ میانیای کهر یهلا تورا یق چیمهنتق                    | کهر یهلا | 200,000                         | 425,200                  | 43,200,000        |
| 13 | کۆ میانیای چیمهنتق راقیدهین                            | نهینهیا  | 1,000,000                       | 2,126,000                | 216,000,000       |
| 14 | کۆ میانیای چیمهنتق یانوشی نوئ                          | نهینهیا  | 1,000,000                       | 2,126,000                | 216,000,000       |
| 15 | کۆ میانیای چیمهنتق یانوش                               | نهینهیا  | 1,000,000                       | 2,126,000                | 216,000,000       |
| 16 | کۆ میانیای چیمهنتق حهدهیا                              | نهینهیا  | 225,000                         | 478,350                  | 48,600,000        |
| 17 | کۆ میانیای چیمهنتق ی هه مام هه لیل نوئ                 | نهینهیا  | 400,000                         | 850,400                  | 86,400,000        |
| 18 | کۆ میانیای چیمهنتق شهنگال                              | نهینهیا  | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 1  | کۆ میانیای له لوهوح خیراکی یق بیسه سازی<br>چیمهنتق     | موسفتنا  | 1,500,000                       | 3,189,000                | 324,000,000       |
| 2  | کۆ میانیای سفر له لیکتان یق یار هه مهینتانی<br>چیمهنتق | یاسره    | 1,000,000                       | 2,126,000                | 216,000,000       |
| 3  | کۆ میانیای چیمهنتق ده لقا                              | سلیماتی  | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
| 4  | کۆ میانیای چیمهنتق تاسلوچه                             | سلیماتی  | 2,336,000                       | 4,966,336                | 504,576,000       |
| 5  | کۆ میانیای چیمهنتق گاسن                                | سلیماتی  | 2,150,000                       | 4,570,900                | 464,400,000       |
| 6  | کۆ میانیای چیمهنتق یازیان                              | سلیماتی  | 2,550,000                       | 5,421,300                | 550,800,000       |
| 7  | کۆ میانیای چیمهنتق قهر ده چوخ - کار گروپ               | هه لیل   | 1,900,000                       | 4,039,400                | 410,400,000       |
| 8  | کار گه ی چیمهنتق کار - نهجیف                           | نهجیف    | 2,200,000                       | 4,677,200                | 475,200,000       |
| 9  | کۆ میانیای چیمهنتق کهر یهلا - لاشارج                   | کهر یهلا | 2,100,000                       | 4,464,600                | 453,600,000       |
| 10 | کۆ میانیای چیمهنتق له لهریوک                           | یاسره    | 2,100,000                       | 4,464,600                | 453,600,000       |
| 11 | کۆ میانیای چیمهنتق نهجیمت سهماوه                       | سهماوه   | 1,200,000                       | 2,551,200                | 259,200,000       |
| 12 | کار گه ی چیمهنتق ماس                                   | سلیماتی  | 6,000,000                       | 12,756,000               | 1,296,000,000     |
| 13 | کۆ میانیای چیمهنتق سامان                               | سهماوه   | 2,000,000                       | 4,252,000                | 432,000,000       |
|    | کۆی گشتی   |          | 47,508,000                      | 101,002,008              | 10,261,728,000    |

□ سەرچاوه: سیمینت گۆن باڵ ریفر، 12 ی تشرینی یهکمسی 2023 و کۆ میانیای حکومیهتی چیمهنتق له خیراکی، 15 ی تشرینی یهکمسی 2023

تېبىنى، بەپنى داتا كۇراوهكان لە كارگەبەكى چىمەنتۇ لە ھەزىمى كوردستان كە رۇژانە 15 ھەزار 900 تۇن چىمەنتۇ بەرھەمدەھىننيت ئەوا لە رۇژىكدا پىويستى بە 5000 ھەزار مەتر سىجا ئاۋ ھەبە، كە سەرچاۋەكەى زى بچووكە.

\*بۇ ھەر تۇن چىمەنتۇ 2.126 مەتر سىجا ئاۋ دانراۋە

\*\* بۇ ھەر تۇن چىمەنتۇ 2126 لىتر ئاۋ دانراۋە

## بەرھەمھىنناتى يەك مىگاۋات كارەبا لە ھەلمەۋە رۇژانە چەند ئاۋى پىويستە؟

11 ويستگەى بەرھەمھىنناتى كارەبا ھەبە، كە 3 ھەولنر، 5 سلىمانى و 1 گەرميان و 2 لە دەۋكە. [ويستگەى بەرھەمھىنناتى كارەباى](#) [ھەلمى خەبات](#) رۇژانە 300 مىگاۋات كارەبا لەرنگەى ھەلمەۋە بەرھەمدەھىننيت كە سەرچاۋەى ئاۋەكەى رووبارى زىي گەۋرەبە.

بەپنى [لىكۇلىنەۋەكان](#) بۇ بەرھەمھىنناتى يەك مىگاۋات كارەبا لەكارژىرىكدا نىكەى 1057 گالۇن ياخود سەروو 3910 لىتر ئاۋ پىويستە، واتە ويستگەبەكى ھەلمى 24 كارژىرى بۇ ھەر مىگاۋاتىك 93 ھەزار و 861 لىتر ئاۋى پىويستە، كە ويستگەى خەبات 300 مىگاۋات بەرھەمدەھىننيت، واتە لە رۇژىكدا 28 مىيۇن و 158 ھەزار و 480 لىتر ئاۋى پىويستە و لەسالىكدا دەگاتە سەروو 10.27 مىليار لىتر ئاۋ! كە بەگوتەى بەرپىرسانى ويستگەى بەرھەمھىنناتى كارەباى ھەلمى خەبات ئەم بىرە ئاۋە لە ئاۋى رووبارى زىي گەۋرەۋە دابىندەكرىت!

ھەرۋەھا، لەسەر ئاستى عىراق، لە ويستگەى كارەباى شەتولعەرەب لە بەسەر، لە ھەر چركەبەكدا 1000 لىتر بۇ ساركردنەۋەى سىستەمى بەرھەمھىنناتى كارەبا بەكاردەھىننيت، واتە لە 24 كارژىردا 518 مىيۇن لىتر ئاۋ بەكاردەھىننيت.

## كۇتايى

ئىستا فراۋانبوونى ئەم پىشەسازىيانە لە عىراق بەشئىۋەبەكە كەوا، بەس لە كەرتى نەوت رۇژانە 388 مىيۇن لىتر ئاۋ بەكاردەھىننيت، كە ھەندىك لە كىلگەكان ئاۋى رووبارى فورات بەكاردەھىنن، ئەو بىرەى لە كەرتى چىمەنتۇ بەكاردەھىننيت كە زۇربەى ئاۋى رووبار و بىرەكان سالانە دەگاتە 10.2 مىليار لىتر و لەكەرتى كارەبا و بەرھەمھىنناتى كارەبا بەھەلم دەگاتە 114 مىيۇن لىتر و لە پىشەسازى بەرھەمھىنناتى شىش دەگاتە 2.8 مىليار لىتر!

لەكۇتايىدا، پلانى زىادكردى بەرھەمھىنناتى نەوت و فراۋانبوونى پىشەسازىيەكانى دىكە لە عىراق لەكاتىكدايە كە ھەموو رىكخراۋە نۆدەۋلەتتەبەكان ھۇشدارى لە خرابوونى رۇژ بە رۇژى رەۋشى كەشۋەۋاى عىراق دەدەن. ئەگەر ئەم فراۋانبوونانە بەبى چاۋدىرى و پابەندكردى كۇمپانىكان بە بەكارھىنناتى ئاۋى قورس و ئاۋى دەريكان نەبىت، ئەوا كارەساتەكە بۇ عىراق لەروۋى كوشارى كەمبوونەۋەى ئاۋى سەر زەۋى و ئاۋى زىر زەۋى خىراتر دەبىت.

ھەموو ئەمانەش لەكاتىكدايە زىاتر لە 14 سالە و لەسالى [2011 ۋە عىراق](#) پلانى پىرۇژەى ھاۋبەشى ئاۋى دەرياي (CSSP) ئامادەكردوۋە بۇ دابىنكردى ئاۋ لە كەنداۋ بۇ كىلگە نەوتتەبەكان كە لەلايەن ئىكسۇن مۇبىلەۋە جىبەجى بكرىت، بەلام دواى 8 سال لە پىرۇژەكە [ئىكسۇن رايگەباند](#) بوو كەوا كۇتايى بە گىفتوگۇكانى ھىناۋە بۇ جىبەجىكردى ئەو پىرۇژەبە و تا ئىستاش ديار نىبە چۇن جىبەجىدەكرىت.

[1] كوشارى ئاۋ بەپنى [WRI](#) برىتتەبە لە رىژەى نىۋان خواست بۇ ئاۋ و ئەو ئاۋەى نۆى دەبىتەۋە كە سالانە چەند بەكاردەبىرئىت و چەند ئاۋ نۆى دەبارئىت و كۇدەكرىتەۋە بۇ ئەۋەى كەلكى لىۋەرىگىردىرئىت كە پىشېرپكى لەسەر سەرچاۋەكانى ئاۋى نۆۋخۇ پىۋانە دەكات، تاۋەكو جىۋاۋى نىۋان دابىنكردىن و داۋاكارى كەمتر بىت، ئەو شىۋىنە دەچىتە ئاستى لاۋازى و كوشارى كەمبوونەۋەى ئاۋ. كاتىك ۋلاتىك رووبەروۋى كوشارى زۇرى ئاۋ دەبىتەۋە، ئەۋە بەلايەنى كەمەۋە بەۋاتاي ئەۋە دىت 80% دابىنكردى ئاۋى بەردەست بەكاردەھىننيت.